

Vasile Lovinescu – reviriment cultural și literar

Alina BĂRBUȚĂ NEGRU*

Key-words: *Vasile Lovinescu, spiritual biography, cultural biography, myths, symbols*

Cine își propune o receptare totală a efortului creator ce a făcut din Vasile Lovinescu, pe rând, un scriitor, un eseist și un hermeneut trebuie să plece de la o corectă înțelegere a triplei sale biografii: biologică (naturală), culturală și spirituală. Din prima categorie reiese imaginea unui individ care deține un amplu corolar genealogic, reprezentat prin figuri importante din cultura națională, cărora ar trebui să li se alăture cu mândrie. Discutăm, de exemplu, de o ascendență erudită, pe linie maternă, concretizată prin scriitorul ardelean Ioan Budai-Deleanu, iar pe registrul patern, înrudirile de sânge îi aduc în discuție pe criticul literar Eugen Lovinescu (fratele tatălui), dramaturgul Horia Lovinescu (fratele său), Anton Holban (văr) și Monica Lovinescu (verișoară).

Deși, teoretic, o asemenea suită familială ar trebui să transfere membrilor acesteia o atitudine de respect și de onoare față de numele purtat, Vasile Lovinescu pare că se străduiește să o treacă în umbră sau, dacă acest lucru nu este posibil din cauza datelor sociale, atunci măcar s-o poziționeze pe un loc secund al existenței sale diurne. Discret, cum era, el nu-și dorește o propagare a succesului celorlalți în propria-i dimensiune a vieții, după cum nu-și dorește nicio afiliere a propriilor virtuți cu ale celorlalți.

Fire taciturnă, Vasile Lovinescu trăiește cu mai multă voluptate incursiunile în propria-i ființă decât manifestările exterioare, prin care își putea câștiga un loc în epoca sa. Aparent timid, cu o vorbă clară și deslușită, Vasile Lovinescu reprezintă totuși tipologia *capricantului*, cum el însuși se definea, înțelegând prin aceasta un fel aparte de a fi, adică în veșnică și ireconciliabilă opoziție cu registrul normativ social al vremurilor sale. Îndepărtându-se de familie – atât de propriii copii, cât și de soție sau de rude –, Vasile Lovinescu și-a găsit liniștea și refugiul în universul construit în interiorul său, cel capabil să-i alimenteze resorturile existențiale zilnice, atât de natură intelectual-științifică, cât și pragmatic-intuitivă.

Nici în privința biografiei culturale a lui V. Lovinescu lucrurile nu sunt cu mult diferite. Atras de lucrările congenerilor săi cu nume de rezonanță în literatura și cultura română, cum ar fi Mircea Eliade, Marcel Avramescu, Eugen Ionescu, Nae

* Universitatea „Ștefan cel Mare”, Suceava, România.

Ionescu, Vasile Lovinescu împărtășește cu aceștia doar o mare pasiune pentru cunoaștere, pentru cercetare – fie ea științifică sau mistică. În rest, se distanțează de toți, nedorind ca opera lui să devină ecoul unei alte scrieri, după cum nu vedea în ea nici premisa pentru alte creații artistice. Izolat în propriul univers creator, transformat într-un laborator al gândurilor și sfâșierilor interioare, Lovinescu nu le așterne pe hârtie cu scopul declarat de a le face publice, ci, mai degrabă, scrisul înseamnă pentru el o încercare ascetică de redescoperire a sinelui și de clarificare a unor chestiuni existențialiste ce-i condiționează descoperirile cu valențe cognitive.

Consemnarea ideilor care îi motivau configurarea demersului cercetător are ca principală țintă edificarea acestora, cu scopul imediat următor al conservării lor pentru generațiile viitoare, interesate de aceleași lucruri. Această asumare livrescă a scrisului poate avea ca posibilă explicație viziunea personalizată – și, deci, diferită de a celorlalți – cu privire la folclor. Înțeles ca o zestre inestimabilă a culturii fiecărei țări, folclorul a luat naștere din toate acele rostiri orale, înțesate de simboluri ce infuzează o înțelepciune pragmatică și autarhică. Este instrumentul valoric de măsurare a gradului de creativitate a fiecărei nații în parte, cu tot ce are ea mai reprezentativ și mai semnificativ. Prin folclor se înțelege așadar o forță viscerală ce poziționează fiecare categorie culturală în parte, evidențiindu-i combustia creatoare, capabilă să emane judecăți de valoare primordiale, cu titlu de axiome sentențioase. Așa apar mugurii unei filosofii populare ce imanentizează doctrine fundamentale pentru rostul ființării unui neam. Este ceea, în chip generic, poartă denumirea de Funcțiune Tradițională, adică ansamblul tuturor valorilor spirituale, simbolice, pragmatice și culturale ale oricărui popor ce-și demonstrează în timp trăinicia istorică și morală. Fără aceste rădăcini fixatoare de conștiințe naționale, cu încărcătură simbolică, esența unui neam s-ar devaloriza, creându-se terenul propice evanescenței culturale, care conduce invariabil la o îndepărtare sau chiar înstrăinare de propriul ego. Acesta, la rândul său, este parte componentă a ethosului național, multiplicat la nesfârșit în nenumărate variante ale profilului moral și spiritual al celui care aparține unui anumit sistem social și cultural.

Atras de toate subînțelesurile autarhice și cu iz ezoteric ale vechilor învățături transmise prin codul oral al limbii române, alcătuind la modul general folclorul, iar la modul particular Funcțiunea Tradițională, Vasile Lovinescu a avut grijă ca aceasta din urmă să nu se disipeze în uitarea vremii, din cauza lipsei acelor însemnări atât de trebuincioase transmiterii lor generațiilor viitoare, așa încât el însuși a încercat să le așeze în pagină pentru a le salva de la o posibilă dispariție, dar și pentru a avea siguranța că vor trece proba timpului. Astfel, toate cutumele și întreaga gândire mitico-religioasă a exponenților generațiilor succesive din istoria unui neam pot fi reunite într-un studiu a cărui principală funcție nu este aceea de explorare științifică, ci doar de prezentare, respectiv de detaliere a acelor conținuturi responsabile de răspândirea unor dogme spirituale necesare conservării spiritului unui neam.

Așa ia naștere, într-o încercare insistentă de a găsi o explicație rațională demersului creativ lovinescian, preferința pentru mit. Însă accentul nu cade pe acea valorificare extrinsecă a miturilor, cu obiectivul principal de a le teoretiza, ci, dimpotrivă, efortul analistului ne conduce în interiorul mitului, pe care nu-l demontează, într-o încercare exploratorie științifică, ci îl privește în ansamblul particulelor sale componente, încercând o evaluare exhaustivă a acestuia, dintr-o

perspectivă pragmatică. Altfel spus, apropierea lui V. Lovinescu de miturile mai mult sau mai puțin cunoscute ale culturii române face din el un pasionat de componenta ezoterică a folclorului, atât timp cât acesta reprezintă un conductor prin tunelul timpului, pe care cercetătorul își propune să îl străbată pentru a face cunoștință cu toate zonele absconse ale acestuia.

Există așadar, în cazul lui Vasile Lovinescu, o legătură organică, subliminală cu mitul, declarată de el însuși: „Ca să fiu sincer, aproape indiferent la orice tragedie umană, orice mit autentic mă cutremură și-mi prinde toate glandele” (Lovinescu 2012a: 64). Această pasiune pentru mitologie poate fi tradusă prin preocuparea permanentă a autorului de a înțelege trecutul național și, mai ales, de a face ceva constructiv, în sensul depozitării elementelor simbolice camuflate în mit într-o operă scrisă, lăsată moștenire viitorimii. Astfel, pentru V. Lovinescu, încercarea livrescă de conservare a aspectelor esențiale din cultura națională conferă cuvântului o importantă funcție creatoare, în condițiile în care acesta se transformă într-un satelit poietic al intenției sale. Neîncrezător în capacitățile de transmitere a mesajelor, într-o manieră completă, a discursului oral, autorul unui studiu intitulat simbolic *Miul sfâșiat* se va transforma într-un protector al valorilor inestimabile încorporate în miturile fundamentale din cultura română, astfel că această poziție îl va diferenția net de toți contemporanii săi cu preocupări similare, individualizându-l și transformându-l într-un înșingurat al generației sale.

De aceea, pare destul de dificil de identificat similitudini între opera sa și cea a colegilor de generație, în timp ce diferențele ies foarte ușor la iveală. De exemplu, într-o paralelă stabilită între pasiunea vasillovinesciană pentru mituri și aceeași pasiune împărtășită de Mircea Eliade, se pot urmări două atitudini total diferite, contrare chiar și ireconciliabile. Astfel, în cazul celui dintâi, mitul devine un *modus vivendi* care îi organizează atât existența reală, concretă, cât și pe cea lăuntrică, spirituală, în timp ce pentru al doilea, mitul reprezintă un obiect de studiu, un prilej de cercetare științifică și de explorare culturală. Toate notațiile pe care M. Eliade le face cu privire la mit sunt rezultatul unei îndelungi analize, pe care omul de cultură o face conștient de rolul pe care îl joacă în receptarea acestora. În chip deliberat, el le adună, contopindu-le, pentru ca mai apoi să le demonteze particulă cu particulă, astfel încât, puse sub lupă, acestea să-și arate vibrațiile organoleptice. Indiferent de perceperea de ansamblu sau în detaliu pe care ar realiza-o Eliade miturilor, de reținut rămâne viziunea de exterior a acestuia, pe când Vasile Lovinescu analizează substanța miturilor, descriind-o cu o migală interogativ-speculativă, privindu-le din interior. Asta înseamnă că el are capacitatea de a coborî până în străfundurile miticului, pentru a încerca o aclimatizare a ființei sale poetice cu mitologicul, astfel încât el va încerca să le înțeleagă și chiar să le explice din interior.

Între Mircea Eliade și Vasile Lovinescu, diferența în privința studiului mitografiei nu rezidă doar în viziunea din interior sau din exterior pe care ar avea-o, ci delimitarea precisă și decisivă dintre cei doi este dată de scopul observațiilor sale: în timp ce Eliade apelează la o disecție literară pentru o receptare cât mai complexă a mitului, pe care, la rândul-i, îl încadrează într-un amplu demers de cercetare, la capătul căreia finalitatea o constituie o operă monumentală ca *Istoria religiilor*, V. Lovinescu pare să facă, înainte de toate, observațiile pentru sine însuși. Tacticos, fără a se grăbi să tragă niște concluzii, el poate fi considerat mai degrabă un atașat al

folcorului, din a cărui zestre, cea mai importantă parte o constituie miturile. Spre deosebire de Eliade, Lovinescu privește miturile într-o manieră conciliantă, ușor speculativă și interogativă doar cât să-i servească propriei înțelegeri. Eliade, pe de altă parte, le percepe ca niște instrumente de lucru, cu ajutorul cărora mai emite o teorie, anticipând în felul acesta locul pe care îl va ocupa, în timp, în perimetrul culturii universale.

De fapt, această situație se convertește în marea și indiscutabila diferență dintre cei doi, lipindu-le etichete distincte, pentru intenții distincte ce corespund unor personalități creatoare distincte: astfel, M. Eliade este cercetătorul, omul de cultură care își propune și realizează o activitate de cercetare extrinsecă asupra miturilor, cu declaratul scop de a face publice aceste observații ce vor alcătui o parte din importanțele lui teze, iar V. Lovinescu este doar căutătorul de înțelesuri ascunse, cu învelișuri simbolice ale miturilor autohtone și nu numai. Contemplativ ca fire, cel din urmă dovedește o constantă înclinație spre speculație, de care se ajută pentru a formula niște aserțiuni care, din păcate, sunt insuficient fundamentate. Această atitudine intră în totală opoziție cu rigoarea și prudența specifice omului de știință, ce-l caracterizează pe Eliade.

De altfel, Vasile Lovinescu nu numai că nu experimentează acest mod analitic, dar nu împărtășește nici maniera de lucru eliadescă, realizând chiar o argumentată critică a teoriilor lui Mircea Eliade în opera sa cu caracter hermeneutic *Interpretarea ezoterică a unor basme și balade românești*.

Se poate concluziona că, pentru Vasile Lovinescu, mitul nu aparține științei, ci este doar vehiculul ce-l conduce pe explorator într-o lume plină de semne și de înțelesuri ce alcătuiesc domeniul simbolologiei. Astfel, simbolologia însăși s-ar transforma într-o știință care se ocupă cu aprofundarea misterelor conținute de mituri, definită de Lovinescu drept o „știință exactă, mai riguroasă decât celelalte științe, pentru că procede din principii axiomatice imuabile, vechi de când lumea” (Lovinescu 2012b: 13).

Meritul lui Vasile Lovinescu îl constituie înțelegerea și mediatizarea ideii că revelațiile obținute de inițiați trebuie încapsulate în niște forme de transfer care să păstreze senzaționalul, indicibilul și originalitatea interpretărilor. Toate la un loc alcătuiesc tradiția primordială, pe care colecționarul o respectă cu sfințenie, considerând-o ansamblul fondului de învățături revelate umanității încă de la începutul evoluției acesteia. În mod deliberat, el își propune să o conserve, pentru a o transmite mai departe, însă, conform propriei teoretizări, acest lucru nu trebuie făcut fără un ritual aferent, deoarece, în caz contrar, s-ar pierde sensurile adevărate ale noțiunilor sacre imanentizate de miturile ancestrale. Astfel, el va pleda pentru păstrarea și transmiterea Tradiției, însă cu ajutorul unor reguli foarte clare, conștiente și respectate de toți.

Mitul, ca element promotor al ritualului de inițiere, cu valențe soteriologice și cognitive, a fost receptat de Vasile Lovinescu printr-o dublă accepție ce i-a fost oferită de către acesta, în funcție de dubla sa apartenență la două curente culturale antitetice: tradiționalism și modernism. Ambele direcții și-au pus amprenta asupra gândirii și modului de comportament lovinescian, în condițiile în care personalitatea sa era când prea conservatoare, când prea revoluționară. Astfel, relaționând mitul viziunii moderniste, V. Lovinescu îl asimila unei fabule sau, mai simplu, unei

povești, în timp ce varianta tradiționalistă propunea ca definiție valabilă a mitului acea explicație ontologică a lumii în spatele căreia se zărește chipul Creatorului.

Însă indiferent de tendința culturală și de doctrinele estetice ale aspectării miturilor din toate timpurile și din toate istoriile umanității, cert rămâne un lucru: toate marile tradiții au o unitate metafizică și pleacă de la niște principii transcendente care au același sens în toate marile religii ale lumii. S-ar părea că această concluzie îl apropie pe Vasile Lovinescu de Mircea Eliade, însă, în realitate, aceasta reprezintă doar premisa de la care fălticineanul pornește în căutarea unor simboluri care să îi faciliteze inițierea pe drumul cunoașterii, pe când profesorul de la Chicago o consideră pretext pentru aprofundatul studiu cu privire la istoria religiilor.

Deci, atât Mircea Eliade, cât și Vasile Lovinescu ajung să elaboreze o teorie a miturilor, cu precizarea că unul o face dintr-o perspectivă nebulos-vizionară, pe când celălalt experimentează trăirile mistice, aplicându-le o abordare ingenioasă. Un alt element în comun al efortului creator al celor doi îl reprezintă interesul general pe care îl manifestă față de tematica predilectă a vremii – este vorba de acele date ce aspectează tabloul social al capitalei interbelice: istoria națională, misticismul, magismul compozit, mitul și religia. Acestor teme li se adaugă și alte componente livrești specifice generației '30, cum ar fi spectacolul ratării, fuga de sine însuși, dacismul și orientarea folclorizantă și populistă. Aderent al noii tematici, Vasile Lovinescu își asumă izolarea, căreia îi atribuie un aer nobil, de superioritate, prin afirmații confesive de felul:

O viață întreagă am fugit de mine însumi. Asta e adevărat, dar nu e complet adevărat. În fond, fug de ocazia de a mă găsi față în față cu adevăratul meu eu, cu Sinea (Lovinescu 1994: 266).

Perioada interbelică se definea prin tendințe socio-culturale concretizate în mișcări literare cu denumiri sugestive, cum ar fi poporanismul, semănătorismul și trăirismul, în jurul cărora gravitează atitudini scriitoricești ce duc spre naționalism sau, după caz, spre moldovenism. Ambele se subordonează obsesiei dacismului, după observațiile înregistrate de N. Densusianu în *Dacia preistorică*; or, tot aici se încadrează și interesul lui V. Lovinescu pentru un trecut național foarte îndepărtat. Însă, nu pasiunea pentru istoria propriu-zisă îl determină pe culegătorul de mituri și de simboluri să foreze în adâncurile trecutului național, ci interesul său pentru orice remitere asupra timpului, având drept consecință conservarea unor realități extraordinare. Astfel, cu cât Lovinescu retrogradează mai mult pe o scară istorică, cu atât are mai lesne acces la funcțiile tradiționale de care este atras. Acestea conțin inefabilul spiritual al unei culturi care, deși atrage un număr mare de persoane, nu adresează mesaje decât unui nucleu elitist, omogenizat de interesul pentru aspecte bizare, spectaculoase, paradoxale.

Este ceea ce, într-un cuvânt, se numește ezoterism, adică acea conduită spirituală în care se caută accesul spre zonele nebuloase ale Universului sau este termenul de conveniență ales pentru a reda o situație de nedeslușit, care are mai multe laturi ascunse.

În această pasiune pentru ezoteric, Vasile Lovinescu îi are ca asociați pe Mihai Vâslan, Marc-Mihail Avramescu – toți trei discipoli ai teoreticianului

ezoterismului, René Guénon –, alături de alți simpatizanți ai acestuia: Anton Dumitriu, Virgil Cândea, Florin Mihăescu, Roxana Cristian, Andrei Scrima ș.a.

Despre doctrina lui Guénon, un împătimit pasionat al operei acestuia, Claudio Mutti, afirma:

În general, opera doctrinară a lui René Guénon se raportează la adevărul cu cel mai înalt grad de universalitate, precum și la registrul simbolic și la legile ciclice care determină adaptarea lor tradițiilor (Mutti 2003: 10).

Afin al guénonismului, V. Lovinescu își construiește o biografie culturală, studiind nu doar scrierile idolului său, ci informându-se cu privire la tot ce ținea de preocupările de studiu ale acestuia. Astfel, lui i se relevă, după îndelungi ani de căutări, în care doar a meditat, fără să noteze un rând, aspecte exoterice ale tradiției care tălmăcesc înțelesurile cele mai ascunse ale acesteia. Concluzia este aceea că nișele vizibile ale tradiției sunt exoterice prin intermediul religiei. Deși sărăcite, religiile lumii păstrează încă germeii ocultării spirituale, prin hierofanii și epifanii. Tot ce trebuie făcut pentru reactivarea acestora este o reînșămânțare, numită de Guénon *regenerarea Tradiției* sau readaptarea acesteia. Toți cei care reușesc să formuleze asemenea concluzii se transformă automat în niște înmisionați ai sistemului cultural abstractizat până la reificarea sensurilor primordiale în principii de guvernare a unei lumi create pe principiul clivajului. Din acest punct de vedere, Vasile Lovinescu rămâne constant tributar intenției de revitalizare a trecutului din perspectivă tradițională. Opera sa reprezintă astfel un summum de istorie și de geografie sacră, ceea ce-l determină pe autor să noteze în *Scrisori crepusculare*:

Oamenii pe care i-am lăsat s-au coagulat în mituri și fulgurațiuni plastice, prin imobilizarea timpului. Poarta strâmtă se strânge ca o cămașă de zale în jurul trunchiului meu; câteodată mă sufoc. Șederea mea bucureșteană mă obligă să văd în jurul meu numai simboluri, pe care biata ființă nu e pregătită să le asimileze decât prin chin și sforțări penibile (Lovinescu 1995: 140).

De altfel, crezul estetic lovinescian era susținut de ideea că tot ce există poate fi convertit într-un simbol, așa că acestuia din urmă i s-a oferit un status privilegiat de liant între cer și pământ, adică între planul contingentului și cel al transcendentului, purtând însemne caracteristice din ambele dimensiuni. Simbolul reprezintă expresia indicibilului și a inefabilului, fiind considerat în același timp un vehicul al influențelor nonumane, fără de care traiul nostru zilnic ar fi lipsit de sens.

Pasionat nu neapărat de simboluri, ci de încărcătura mistică, stranie și fascinantă pe care acestea o au, V. Lovinescu este interesat, de fapt, de un întreg instrumental simbolic ce l-ar putea ajuta să coboare pe frânghia timpului, până la începuturile sacre ale acestuia. În acest fel, ar avea acces la mult doritele tradiții primordiale, de care este condiționată cunoașterea omului modern.

Anulând distanțele, simbolurile întemeiază geografia sacră și anulând timpul, el aduce orginile în prezent, făcând posibilă istoria sacră ale cărei urme nu se găsesc în documente moarte, ci în legende și mituri. Pentru că fiecare simbol și fiecare mit urcă în timp până la începuturi, până în paradis. Ele sunt matricea Tradiției Primordiale, sunt semnalele pe care le transmit până la noi Centrul și Regele Lumii (Lovinescu 1995: 65).

Despre un Centru spiritual și despre un Rege al lumii au încercat să scrie în operele lor cei pasionați de Funcțiunea Tradițională, păstrând inocența neștiutorilor și protejând adevărurile sacre și implacabile de a fi aflate și greșit înțelese de o mulțime în care nu toți sunt chemați. De fapt, realitățile ancestrale ale unei lumi de altădată, transformate în pilonii de susținere ai lumii actuale, sunt principalele forme de tentație a căutătorilor de mituri, de însemne ascunse în subsidiarul ontic cvasirealist. Pe măsură ce efortul de explorare a acestora crește, cresc și posibilitățile de receptare a unor detalii străvechi ce poartă în sine sâmburele inițierii și al purificării. Numai că, odată devoalate fățiș, infuzia de simboluri ar conduce pe căi eronate de înțelegere a unor fapte dintr-un alt loc și dintr-o altă epocă istorică și culturală. De aceea, concluziile demersului de cercetare intuitiv-pragmatică sunt exprimate lapidar, cu obiecțiile aferente, spre a nu-l deruta pe cel care le află.

Din acest punct de vedere, opera lui Vasile Lovinescu, fascinat el însuși de Tradiția Principală, pe care în repetate rânduri a încercat să o interpreteze pentru o clarificare cu propriul sine, apare ca o amplă meditație, cu principalul scop de ameliorare cognitivă a ego-ului său creator. Mai mult, opera sa pare să fie rezultanta interferențelor dintre expunerile cu caracter sapiențial, analogiile simbolice și preceptele paradoxale, toate la un loc ducând la sublimarea și fixarea unor stări și trăiri *de facto, de jure*.

Așadar, pe plan cultural, Vasile Lovinescu are un dublu aport: pe de o parte, el poate fi considerat mitograf și simbololog, iar pe de altă parte este filologul, eseistul și hermeneutul. Ceea ce reunește sfera preocupărilor sale este convertorul pasiunii declarate pentru mit și ezoterism în scrisul prin care autorul se autoclarifică și se autopurifică. Scriind despre toate aceste realități absconse ale ființei spirituale a neamului, ce însumează cutumele și riturile cele mai vechi și cu cele mai multe posibilități interpretative, V. Lovinescu devine un important hermeneut al literaturii române. Tema fundamentală a hermeneuticii sale au constituit-o căutarea și valorizarea tradițiilor primordiale în spiritualitatea arhaică românească.

Despre toate aceste lucruri, Vasile Lovinescu a încercat nu doar să scrie în operele sale cu caracter eseistic, ci și să vorbească, adică să exprime puncte de vedere într-o dezbateră organizată. În acest scop, el a înființat un grup de meditație, ai cărei aderenți îi împărtășeau convingerile ezoterice și nu numai, pe care l-a numit *Fraternitatea lui Hyperion*.

Fraternitatea lui Hyperion a început prin a fi un cerc de studii tradiționale, mai ales guenoniene, urmărind, în primul rând, informații în domeniul metafizicii și studiilor tradiționale, prin lecturi comentate, de multe ori cu exemple etimologice, în încercarea de a ajunge la sensul original al unui cuvânt sau al unei idei. Căci limba este cea mai veche sursă de apropiere de originea gândirii umane (Lovinescu 1995: 17-18).

Departate de o afiliere concretă a lui Vasile Lovinescu la oricare dintre direcțiile cultural-politice ale vremii, se poate vorbi de o tendință a acestuia de interiorizare, ca efect al instinctului de coborâre în propriul sine și de construire a unei lumi virtuale, de natură cazuistică. Vasile Lovinescu pare a se îndepărta voit de toate conveniențele sociale, izolându-se în propriu-i univers sprijinit pe cutumele arhaice pline de înțelesuri simbolice. Va lăsa în afară tot ce ține de pragmatismul traiului cotidian, refuzând o ancorare în acesta, pentru simplul motiv că preocupările lui sunt

abstractizate de intențiile livrești și nu numai de redescoperirea spiritualității ființei neamului. Așa se explică și semnarea unor articole publicate în reviste de specialitate ale timpului cu pseudonime, dintre care cel mai des întâlnit este Geticus. La nivelul intențiilor lovinesciene, fuga de propria identitate corespunde unei încercări de protejare a ego-ului social într-o perfectă alteritate, ce duce la o diseminare a sinelui în mai multe euri creatoare. Ținta fiecăruia în parte este atingerea nivelului senzorial, prin care se pot recupera indicii unei lumi totale, aflată într-o continuă expansiune spirituală și culturală.

Cu numele de Geticus, V. Lovinescu va publica un articol despre un potențial centru spiritual, aflat pe meridianele unde el însuși s-a născut și a trăit, și anume *Dacia hiperboreană*, scris inițial în limba franceză, pentru revista „Études Traditionnelles”. Autorul studiului a asamblat informațiile despre tradiția geto-dacă la îndemnul mentorului său spiritual, René Guénon, cel care i-a și facilitat, de altfel, publicarea lui în Franța. Ulterior, articolul a fost tradus și în limbile italiană și română.

Pentru căutătorul de adevăruri ancestrale, istoria capătă interes cu atât mai mult cu cât îi asigură regresivitatea necesară analizei spirituale a unor vremuri de altădată, considerate sacre, totalizante și pline de înțelesuri simbolice multiple. Pentru a le cunoaște, trebuie sondat în trecutul național, folosindu-se pârgurile aferente disciplinelor de studiu implicate. Astfel, pe același traseu urmat de Ispirescu, Alecsandri, Creangă, Hasdeu și Eminescu, Lovinescu încearcă un pelerinaj spiritual prin vechile vestigii ale unei civilizații ancestrale. Coborârea către aceasta se face cu ajutorul basmelor și baladelor românești, într-un cuvânt, cu ajutorul folclorului, ca element de recognoscibilitate pentru tezaurul cultural și spiritual al unui popor.

Încorporate într-un timp mitic, toate datele ce configurează o spiritualitate străveche conduc la imaginea paradiziacă a unei vârste de aur, spre care se deplasează constant interesul lui Vasile Lovinescu, având ca pretext pasiunea lui pentru semnificațiile absconse ale trecutului național, ceea ce-l transformă într-un talmaci al ezoterismului, prin care își dorește accesul într-o dimensiune hieratică. Pentru cultura și spiritualitatea română, Vasile Lovinescu a fost misionarul ce nu-și găsea liniștea decât după clarificarea unor aspecte ezoterice care au străbătut timpul, pentru a aduce cu sine mărturii însemnate ale unei lumi de odinioară. Pentru a-și duce cu succes misiunea la bun sfârșit, Vasile Lovinescu a înființat grupul cu preocupări ezoterice *Fraternitatea lui Hyperion*, prin care căpăta convingerea că teoriile lui erau împărtășite și de către alții, cum ar fi poetul Radu Vasiliu, traducătoarea Viorica Moșinschi, medicii Mariana Veleanu și Roxana Cristian, filologii Raluca și Margareta Vasiliu, profesorul Teodor Ghiondea și scriitorul Dan Stanca. Despre toți cei care aparțineau grupului, fondatorul său nota într-o scrisoare trimisă lui Radu Vasiliu: „Noi toți pe care ne-a mușcat Dragonul de călcâi suntem din Fraternitatea lui Hyperion. E un bocet platonician. Continuă această cale aspră, dar cathartică”¹.

Vasile Lovinescu se străduiește să transforme ezotericul în exoteric, pentru ca acele însemne ale unui univers îndepărtat să poată fi deslușite de societatea

¹ Este vorba de o scrisoare datată 12 iunie 1983, publicată în volumul *Scrisori crepusculare* (Lovinescu 1995).

prezentului, prin încorporarea acestora în stilul de viață. În felul acesta, aspectele tradiționale dintr-o dimensiune primordială sunt salvate de la pieire și, mai mult decât atât, pot servi unei bunăstări spirituale, prin care individul să capete acces la mântuire, purificare și, deci, la o profundă înțelegere a lumii exterioare, dar și interioare.

Pe direcția biografiei culturale, de remarcat ar fi legăturile fructuoase pe care V. Lovinescu le-a avut cu congenerii săi, care i-au împărtășit pasiunea: este vorba de Nae Ionescu, Emil Cioran, Mihail Vâslan, Mircea Eliade ș.a. Preluând de la aceștia preferința pentru digresiune și cultul demontării minimaliste a tuturor elementelor ce alcătuiau marea piramidă a folclorului, Lovinescu a înțeles importanța detalierii fondului ascuns al culturii unui neam și, pe urmele lor, încearcă și el să demonstreze că elemente autarhice, simbolice și implacabile dăinuiesc în substratul cultural autohton.

Personalitatea lui Vasile Lovinescu nu ar putea fi înțeleasă nici corect, nici total fără o trimitere la a treia componentă a biografiei sale, respectiv cea spirituală. Pe acest segment, trebuie amintite afinitățile sale cu doctrinele ideologice de natură religioasă ori politică, reductibile la cuvinte precum *isihasm*, *șamanism*, *islamism*. În realitate, este vorba de adeziunea lui Lovinescu la niște dogme după care încerca să-și ghideze traseul vieții, al cărui climax era stabilit de dobândirea totalei purificări prin meditație, trăiri interioare spiritualizate și asceză, înțeleasă însă într-o variantă modernă a termenului, adică retragerea în propriul sine și îndepărtarea de lumea exterioară.

Bibliografie

- Angelescu 1999: Silviu Angelescu, *Mitul și literatura*, București, Editura Univers.
- Eliade 1978: Mircea Eliade, *Aspecte ale mitului*, București, Editura Univers.
- Lovinescu 1989: Vasile Lovinescu, *Creangă și creanga de aur*, București, Editura Cartea Românească.
- Lovinescu 1994: Vasile Lovinescu, *Jurnalul alchimic*, Iași, Editura Institutul European.
- Lovinescu 1995: Vasile Lovinescu, *Scrisori crepusculare*, ediție îngrijită de Florin Mihăescu și Roxana Cristian, București, Editura Rosmarin.
- Lovinescu 1996: Vasile Lovinescu, *Dacia hiperboreană*, București, Editura Rosmarin.
- Lovinescu 2012a: Vasile Lovinescu, *Steaua fără nume*, București, Editura Rosmarin.
- Lovinescu 2012b: Vasile Lovinescu, *Al patrulăa hagialăc. Exegeză nocturnă a Crailor de Curtea-Veche*, București, Editura Cartea Românească.
- Mutti 1997: Claudio Mutti, *Penele Arhanghelului. Intelectualii români și Garda de Fier*, București, Editura Anastasia.
- Mutti 2003: Claudio Mutti, *Guénon în România*, București, Editura Vreamea.
- Noica 1996: Constantin Noica, *Sentimentul românesc al ființei*, București, Editura Humanitas.
- Vulcănescu 1987: Romulus Vulcănescu, *Mitologie română*, București, Editura Academiei.

Vasile Lovinescu – Literary and Cultural Revival

In considering Vasile Lovinescu, we must take into account three dimensions: the biographical, from a family perspective (the critic E. Lovinescu, his uncle, the playwright Horia Lovinescu, his brother), the cultural and the spiritual one. From a cultural point of

view, Mircea Eliade, Eugène Ionesco, Emil Cioran represented his family, because of their ideas. Vasile Lovinescu too shapes universes of knowledge, but he conceptualizes his existential theory differently, by rediscovering myths and symbols.